

Graaf BALDUIN bragt zijn leven er af, en genoot rust in zijn land, tot in het jaar 1226, toen, door RUDOLF, burggraaf van Koevorden, en stadhouder van Drenthe, die rust andermaal gestoord werd. Ofschoon de Drenthers zich van den jongsten krijg nauwelijks hersteld hadden, lieten zij zich evenwel, door hunnen oorlogzuchtigen stadhouder, over halen, om nog eens, goed en bloed, in den strijd tegen hunnen bischop en landsheer, te wagen. Tot meerdere zekerheid der vesting Koevorden, nam RUDOLF, het toenmaals bevestigde huis *Laar*, in bezit. De bischop van Utrecht, rukte met zijne bondgenooten, onder welke ook BALDUIN, graaf van Bentheim was, door Twente, op Koevorden aan, om deze vesting te veroveren. Zijn leger was talrijk, en werd door dappere bevelhebbers aangevoerd. RUDOLF zocht door krijgslist te vergoeden, wat hem aan magt, tegen zijne talrijke vijanden, ontbrak: hij trok met zijne Drenthers, de aanrukkende scharen, buiten de vesting te gemoet, en lokte hen in het moeras. Hier konden de soldaten geenen vasten voet zetten. De paarden der ruitery zonken tot aan den buik in den modder. De Drenthers, hunne vijanden in de val ziende, vielen op dezelve, moedig aan, en versloegen den eenen hoop na den anderen; zoodat de nederlaag, binnen weinige uren, volkomen was. Wat niet door het zwaard viel of door pijlen neergeschoten werd, dat werd met knodsen dood gelslagen. Binnen weinig tijds zag men, *vijfhonderd man*

van

van des bischops volk, dood ter aarde liggen. De hertog van Geldern, de graaf BALDUIN van Bentheim, de heer van Amstel, de heeren JOHAN en HERBERT VAN ARKEL, DIDERIK VAN DER LIPPE en anderen meer, werden gevangen genomen. De bischop zelf werd jammerlijk vermoord. Met zijn paard in het moeras blijvende zitten, sneden de verbitterde Drenthenaars hem de geschoren kruin, met vel en vleesch, tot op het bekkeneel af, bragten hem, onder duizend lasteringen, ontelbare wonden toe, sloegen hem eindelijk het hoofd af, traden het mismaakte ligchaam met voeten, en wierpen het in het slijk, waaruit het naderhand, door medelijdende menschen, weer opgetrokken en naar Utrecht gevoerd werd, waar het in de Domkerk begraven is. In dezen noodlottigen slag, kwam ook BERNHARD VAN HORSTMAR om, die zich, door zijne dapperheid in het oosten, zoo beroemd gemaakt had. (*)

Zulk eene onmenschelijke wreedheid, jegens eenen bischop, konde onmogelijk ongewroken blijven. Men verkoos te Utrecht spoedig eenen nieuwen bischop, WILLEBRANDUS genaamd, eenen geborenen graaf van Oldenburg. Deszelfs eerste werk was, RUDOLF van Koevorden in den ban te doen, en een nieuw leger tegen de Drenthers te verzamelen. Die zich onder hunnen burggraaf, wel dapper weer verdedigden; doch eindelijk overwonnen en overal vervolgd werden, tot dat zij zich, op genade of ongenade,

aan

(*) PICARDT Chronijk van Drenthe pag. 188.

aan den bischop overgaven. RUDOLF kreeg vergiffenis, onder deze harde voorwaarden:

„ Dat hij de vesting Koevorden zoo wel, als het
 „ bevestigde huis *Laar*, den bischop inruimen, al
 „ het beheer over het landschap Drenthe, aan
 „ den bischop terug geven, *drie duizend mark*
 „ *zilver*, voor de toegebragte schade betalen, hon-
 „ derd gewapende mannen naar Lijfstand zenden, en
 „ eindelijk, een klooster der *Benedictijnen* stichten
 „ zoude, waarin 25 jonkvrouwen konden onderhou-
 „ den worden;” waarbij PICARDT nog voegt: „ dat
 „ hij op de plaats, waar de bischop vermoord was,
 „ tot verzoening van den doodslag, een geestelijk
 „ collegie van 25 canoniken, vestigen zoude.” (*)

Na dit verdrag, waaruit men het groot vermogen van dezen burggraaf kan opmaken, werd eene bischoppelijke bezetting in de stad gelegd, en het huis *Laar*, tot den grond toe, gesloopt.

Zulke harde voorwaarden berouwden intusfchen den burggraaf spoedig, en daar de Drenthers hem getrouw bleven, maakte hij zich, in het volgend jaar, door list en verraad, weer meester van de vesting. De bischop dit vernemende, verzamelde te Hardenberg, waar destijds een bischoppelijk kasteel was, uit de naburige volken spoedig een leger, in de hoop, de stad van alle kanten te omsingelen, en dus te heroveren. De spoedig opkomende dooi verhinderde hem daaraan, en veroorzaakte, dat zijn le-

ger,

(*) Chronijk van Drenthe pag. 191.

ger, met verlies van een groot gedeelte der bagagie, weer opbreken moest. Hij besloot derhalve, tot eene geregelde belegering, over te gaan. RUDOLF, het dreigend gevaar bemerkende, verzocht, om eenen wapenstilstand van 15 dagen, ten einde eene capitulatie te sluiten, en over eenen nieuwen vrede te onderhandelen; hetwelk hem toegestaan werd. Hij was echter zoo vermetel, dat hij, slechts verzeld van zinnen Adjudant, eenen Bentheimschen ridder, jonker HENDERIK van *Gravesdorp*, het waagde, persoonlijk voor den bischop te verschijnen, die hem met een vergramd gelaat ontving, en tegen het regt der volken, na hem eerst onmenschelijk te hebben doen pijnigen, met voorgemelden HENDERIK van *Gravesdorp*, levende op het rad liet klinken. (*)

IX.

O T T O V.

Een zoon van BALDUIN, geraakte, in gemeenschap met zijne bloedverwanten, den graaf WILLEM van *Holland* en den heer van Amstel, in oorlog met HENDERIK, bischop van Utrecht, en viel in deszelfs gevangenschap, waaruit hij, door een verdrag, onder bemiddeling van GUIDO van *Vlandern* en OTTO van *Geldern*, den 12 Junij 1257 gefloten, bevrijd werd. Volgens hetzelfde moest hij, den bischop van Utrecht,

(*) Volgens PICARDT Drentsche Chronijk, pag. 194, ontving de bischop hem met de volgende platduitsche woorden: „ Hoe bistu so stout en vermeten, dat du dy niet en ontfiehest, te komen onder de ogen, van dijen Heer en bischop, de du fulken schade, schande en spijt heest, „ aangedaan?”

trecht, hulde en trouw beloven, en met vijf van zijne Vafallen, welke de bisfchop zoude opgeven, zweren, dat noch hij, noch zijne erven, zich, wegens de hem door den bisfchop toegebragte fchade, op denzelven wreken zouden. (*)

Het fterfjaar van dezen graaf is onbekend. Hij leefde nog in het jaar 1277; maar de regering des lands nedergelegd hebbende, liet hij zich, in het huis van de Duitfche orde te Utrecht, opnemen, waar hij zijne dagen, als een klooster geestelijke, eindigde.

X. EGBERT, de tweede zoon van OTTO was opvolger in de regering. Hij behoort onder die graven geteld te worden, welke zich, om hun land en onderdanen, verdienstelijk gemaakt hebben. Zijne regering was minder onrustig, dan die zijner voorgangers, en hij wist daarvan, voor het geluk zijner onderdanen, het beste gebruik te maken. Hij liet vele woeste gronden bearbeiten, en de ftad Schuttorp bevestigen, aan welke hij, in het jaar 1294, vele uitmuntende privilegien schonk. Hij was ook de eerste, die de Bentheimer en Gildehuizer fteenen, in grooten roem, bij de uitlanders bragt, waardoor de welvaart der beide plaatsen niet weinig vermeerderd werd. Zijn opvolger was

XI. JOHANNES II.

Deze ftichtte het van ouds beroemde kasteel *Dinkelrode* te Nieuwenhuis. In het jaar 1312 floot hij met

(*) JUNGIIUS pag. 260.

met EILARD VAN THURN of TOREN (*) te Ulzen, een vergelijk, volgens hetwelk EILARD VAN TOREN zijn geregt in het kerspel Ulzen, voor zekere tienden aldaar, en voor zekere koornpachten in Hardinkhuizen, Hilten, Hardingera, Halle, Oostergette, Graasterop, enz. te trekken, aan graaf JOHANNES zoude overlaten. De tienden en pachten voorgemeld, zoude EILARD VAN TOREN en zijne erven, als een burgleen, genieten. Het boergeregt te Ulzen en Hilten, met de afgaven van bier, gelijk ook het houtgeregt in Tinholt en alle overige goederen in het geregt Ulzen gelegen, zoude hij behouden, en deze goederen zoo wel, als de aan de familie van Laar verkochte bezittingen, in Gravestorp, Gorinchem, Hocklingen en Groninkhusen, zouden vrij zijn van het geregt te Ulzen. (†)

Onder zijne regering, in het jaar 1321, werd de hoofdkerk te Bentheim gebouwd, en de kerk van den H. WERENFRIED te Ulzen verkreeg, in het jaar 1327, eenen pauselijke aftaat. (**)

In het jaar 1324 verkocht hij de heerlijkheid Emlicheim, met verscheidene andere goederen, aan GODFRIED VAN BORKULO. (***)

Hij

(*) De naam ftamt waarschijnlijk af van den burg of toren, welken die familie te Ulzen had. Zij voerde ook drie torens in haar wapen.

(†) JUNGIIUS Codex diplom. Num. 51.

(**) Diploma 64.

(***) Diploma 62.

Hij overleed in het jaar 1332. Zijn zoon

XII.

S I M O N

volgde hem in de regering op. Deze voerde met zijne bondgenooten, onder welke de graaf van Holland was, oorlog, tegen den bischop van Utrecht, die de nederlaag kreeg en het leven daarbij inschoot. Niet lang hierna, werd hij, in eenen krijg tegen den bischop van Munster verwickeld, waarbij de nieuwe stad *Schutterp* veel schijnt geleden te hebben, welke deze graaf, naderhand, met sterke muren heeft laten omringen. (*)

Bij deze gelegenheid schijnt de, een kwartier van Schutterp gelegene, wachttoren, *Mansbrugge*, gebouwd te zijn, welke van de hier over eene sterke beek geslagene brug, waarbij de *manschap* de landstraat bewaken of verdedigen moest, den naam schijnt ontvangen te hebben.

Volgens PAGENSTECHER overleed deze graaf 1347.

XIII.

O T T O VI,

een broeder van den voorgaanden, was domproost van Paderborn, en regeerde elf jaren lang, het graafschap Bentheim, wanneer hij de regering aan zijnen jongsten broeder

XIV.

B E R N H A R D I

opdroeg. Deze kwam 1365 aan de regering, en was

(*) JUNGIVS is van meening, dat graaf EGBERT de stad Schutterp met muren voorzien, en dat SIMON dit werk verbeterd hebbe.

was in zijne jeugd een woest en oorlogzuchtig mensch. Hij voerde in het jaar 1374 krijg tegen den bischop van Munster. De geschiedschrijvers vergelijken hem in zijne jeugd met ISMAEL, en noemen het graafschap Bentheim, gedurende de eerste jaren zijner regering, een leeuwenhol, omdat niemand hier veilig was. Men had tot een spreekwoord, dat bij Bentheim het *Onze Vader!* eindigde; waarmede men zeggen wilde, dat *daar* de Christelijke godsvrucht ophield. In meer gevorderde jaren werd hij, door den omgang met de geestelijken, zoodanig veranderd, dat hij, het grootste gedeelte van den dag, in godsdienstige oefeningen doorbragt, en meer naar de wijze der monniken, dan naar die der vorsten leefde. Hij liet in het jaar 1394 het klooster *Frenswegen* bouwen, begiftigde hetzelfde rijkelijk, verkeerde zeer gemeenzaam met de monniken, en kreeg daarvan, waarschijnlijk, den bijnaam: *Pater Berend*. Het gevoelen van sommigen, welke beweren, dat hij in zijnen ouderdom een klooster geestelijke zoude geworden zijn, wordt van anderen, en bijzonder van den heer JUNGIVS, met redenen betwist. (*) Hij overleed aan de pest 1421, in eenen hoogen ouderdom, en werd, op het koor der kerk te Frenswegen, begraven.

Op hem volgde

E 2

XV.

(*) Hist. Com. Benth. pag. 314. & Codex Dipl. pag. 261-263.

XV. **EVERWIJN I** (*) zoon van Guterswijk, een neef van **BERNHARD**, die geene mannelijke afstammelingen naliet. Naauwelijks was deze **EVERWIJN** aan de regering gekomen, of hij werd, in eenen bloedigen oorlog, tegen den bisschop **FREDERIK** van Utrecht, verwickeld. De aanleidende oorzaak daartoe is met zekerheid niet bekend. De Bentheimers vielen den 30 November 1417 in Twente, en rigten daar groote verwoestingen aan. De bisschop noodzaakte hen echter spoedig tot den aftogt, en vervolgde hen tot Nieuwenhuis. De Bentheimers sloten zich in het kasteel Dinkelrode op, dat, na eene belegering van 6 weken, bij capitulatie, aan den bisschop overging; waarop de vrede gesloten werd. De voorwaarden waren voor graaf **EVERWIJN** drukkend. Hij moest niet alleen eene aanzienlijke somme gelds (welke men op 8300 Rijsche guldens begroot) betalen; maar ook Nieuwenhuis en het kerspel Ulzen, voor den tijd van vijf jaren, aan den bisschop inruimen. Na afloop van dien tijd, zoude de graaf dit gedeelte van zijn land wel weer terug ontvangen; maar onder dat beding, dat hij het kasteel en de heerlijkheid Nieuwenhuis, in het toekomende, als een leen van den bisschop bezitten, en op deszelfs eisch, in voorkomende gevallen, met een toereikend aantal gewapende mannen, voor de poorten

(*) **HADWIG**, eene zuster van **BERNHARD I**, was de grootmoeder van **EVERWIJN** van Guterswijk en deze alzoo een achter neef van **BERNHARD**.

van Utrecht, verschijnen zoude. Op dezen grond heeft men in latere tijden het geheele Neder graafschap, als een leen van den bisschop van Utrecht, willen beschouwen. **WILLIAM III** matigde zich het leenregt over hetzelfde aan, en bediende zich daarvan, ten voordeele van graaf **ERNEST**, aan het einde der 17de eeuw, zoo als hierna zal aangewezen worden.

Naderhand hebben de graven van Bentheim, met de bisschoppen van Utrecht, in bestendigen vrede geleefd.

Van dezen tijd, het jaar 1421, af hebben onze graven verscheidene naburige graaffschappen; als *Steinfurth*, *Teklenburg*, *Limburg*, enz. door huwelijken en erfenissen, aan het huis van Bentheim gebragt, welke vervolgens, langs denzelfden weg, daarvan weer afgezonderd zijn. Mijn bestek laat niet toe, dit hier omstandig te ontwikkelen. Op **EVERWIJN I**, overleden in het jaar 1454, volgt **XVI. BERNHARD II**, een zoon van **EVERWIJN** en een dapper foldaat. Hij toonde zijnen heldenmoed in den krijg, die, 1451 tuschen **WALRAM**, graaf van Meurs, en **ERICUS**, graaf van Hoija, over de verkiezing van eenen bisschop te Munster, plaats had. Daar **EVERWIJN** op de zijde van **WALRAM** getreden was, zoo streed **BERNHARD** voor dezen. Bij het klooster Varel kwam het tot eenen bloedigen slag, waarin **BERNHARD**, behalve vele voorname officieren, **FREDERIK** hertog van Brunswijk, gevangen nam, en aan **THEODORICUS**, aartsbis-